

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330.45:656

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/188-5>**Каличева Н.Є.**доктор економічних наук, професор,
Український державний університет залізничного транспорту
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3523-1071>**Чугуєв Ю.О.**аспірант,
Український державний університет залізничного транспорту**Kalicheva Natalia, Chuguyev Yuriy**
Ukrainian State University of Railway Transport

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТУ НА ЗАСАДАХ ЗЕЛЕНОЇ ЛОГІСТИКИ

Застосування екологічних підходів у розвитку сучасного світу висуває нові вимоги до діяльності підприємств всіх сфер господарювання. Зацікавленість у розвитку зеленої логістики у сучасному суспільстві різко зростає, що зумовлено розвитком свідомості споживачів, підприємств та держави. Традиційна логістика не в змозі впоратися з питаннями сучасності і тому, застосування принципів зеленої логістики в процесі транспортування виступає основним чинником для досягнення стабільного балансу між економічними, соціальними та екологічними задачами логістичної системи. Стаття присвячена питанням ефективного розвитку підприємств транспорту в сучасних умовах господарювання. Розглянуто ключові принципи зеленої логістики для підприємств транспортної сфери. Встановлено складові, які впливають на розвиток підприємств транспорту в нашій країні. Особливу увагу приділено ключовим напрямкам діяльності підприємств транспорту в межах охорони навколишнього середовища.

Ключові слова: транспортна робота, підприємство, розвиток, еколого-економічна ефективність, принципи зеленої логістики.

CONCEPTUAL BASIS OF THE DEVELOPMENT OF TRANSPORT ENTERPRISES ON THE BASIS OF GREEN LOGISTICS

The article is devoted to the issue of effective development of transport enterprises in modern economic conditions. The key principles of green logistics for enterprises in the transport sector considered, namely: preservation of the environment; rational use of resources; minimization of waste; energy saving; ecological disposal of containers and packaging; minimal use of packaging; environmentally safe transportation and storage of goods; introduction of innovative technologies to reduce damage to the environment during transportation; conducting appropriate training to increase the level of environmental awareness of personnel. Effective introduction of green logistics principles should be based on technical, organizational and environmental factors. Since the basic condition for the activity of transport enterprises is the availability of appropriate technical means, the implementation of ecological principles should first of all be based on the eco-technical development of transport enterprises. The components that affect the development of transport enterprises in our country established the action of interested parties, primarily consumers; environmental regulations and standards; the size of the enterprise; geographical location; position in the logistics chain; features of enterprise management; staff etc. Special attention paid to the key activities of transport enterprises within the framework of environmental protection: formation of logistics centers taking into account their ecological and economic efficiency; rational organization of warehouse storage; renewal of rolling stock taking into account environmental trends; changing the structure of the supply chain using electrically safe modes of transport; stimulation to minimize the generation of waste; use of environmentally safe containers and packaging; informing consumers about the greening of the company's activities. Implementation of the principles of green logistics in the activities of transport enterprises is a relevant and urgent issue, because green logistics is the direction that outlines the future directions of economic development. Therefore, in order to ensure a high level of environmental protection, it is necessary to introduce an integrated system of environmental protection at all stages of the movement of goods by conducting an environmental policy aimed at creating a green economy in the country.

Keywords: transport work, enterprise, development, ecological and economic efficiency, principles of green logistics.

JEL classification: O10, R40, D21

Постановка проблеми. Глобальний економічний простір постійно трансформується під впливом сучасних запитів суспільства, одним з яких є захист навколишнього середовища. Використання ресурсозберігаючих технологій та оцінка екологічного впливу при

здійсненні процесу транспортування відповідає вимогам зеленої трансформації світової економіки.

Зелена логістика базується на екологічному безпечних логістичних технологіях спрямованих на зниження викидів всіх видів транспорту, в першу чергу автомо-

більшого, в атмосферу, скороченні ресурсовитрат, зменшенні кількості відходів, управлінні їх переробленням.

Відзначимо, що в нашій країні розвиток зеленої логістики відбувається доволі не ефективно. Недостатній розвиток логістичної інфраструктури, слабка якість логістичних послуг, значна вартість, мізерні інвестиційні ресурси це лише незначний перелік чинників, які стримують інноваційні напрями функціонування логістичної системи країни.

Тому підприємства транспорту для забезпечення ефективного розвитку та підтримки рівня конкурентоспроможності повинні спрямовувати свою діяльність на зменшення впливу негативних чинників на навколишнє середовище в процесі реалізації транспортної роботи та досягати стабільної рівноваги між економічними та екологічними системами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку економіки із врахуванням принципів зеленої логістики, в тому числі й підприємств транспорту, розкрито в роботах Аверкиної М.Ф., Мішеніна Є., Кобилянської І., Мельникової Н.В., Янченко Н.В., Чеклова В.Ф., Чеклової В.М., Гурча Л.М., Хмари Л.Є., Сторашенка І.В., Поручинської І.В. [1-8]. В наведених працях науковці вивчали світовий досвід в зазначеному напрямку та особливості становлення зеленої логістики в нашій країні.

Однак, попри наявність цілої низки досліджень в окресленій царині, становлення зеленої логістики як перспективного напрямку розвитку підприємств транспорту відбувається досить повільно, то ж доцільно детальніше вивчити зазначені тенденції та визначити подальші ключові напрями розвитку підприємств транспорту.

Метою статті є дослідження сучасних тенденцій розвитку підприємств транспорту на засадах зеленої логістики.

Виклад основних результатів дослідження. Основними принципами зеленої логістики для сфери транспорту є:

- збереження навколишнього середовища;
- раціональне використання ресурсів;
- мінімізація відходів;
- енергозбереження;
- екологічна утилізація тари та пакування;
- мінімальне використання упакування;
- екологічно безпечне транспортування та складування вантажів;
- впровадження інноваційних технологій щодо зменшення шкоди навколишньому середовищу в процесі транспортування;
- проведення відповідного навчання для підвищення рівня екологічної свідомості персоналу;
- інше.

В Україні розвиток зеленої логістики досліджують з точки зору формування поточних витрат на охорону довкілля у сфері транспортування та зберігання [6], але суть зеленої логістики є ширшою. Її розглядають як діяльність щодо розв'язання екологічних питань в ланцюгу постачання з метою покращення господарської діяльності при взаємодії з постачальниками та замовниками [9].

На ефективне функціонування підприємств транспорту на засадах зеленої логістики мають вплив:

- дія зацікавлених сторін, в першу чергу споживачів;

- екологічні нормативи та стандарти;
- розмір підприємства;
- географічне положення;
- позиція в логістичному ланцюзі;
- особливості управління підприємством;
- персонал тощо.

Для того, щоб застосування принципів зеленої логістики позитивно впливало на розвиток підприємств транспорту в логістичному ланцюзі необхідно:

- розділити перевізний процес на виробничі складові та виокремити області, в яких застосування екологічних норм принесе найбільш відчутний екологічний ефект;

- розробити рекомендації щодо оцінки економічної ефективності прийняття рішень на базі зеленої логістики;

- підготувати пропозиції щодо удосконалення законодавчої бази в сфері транспортування та зберігання з урахуванням екологічної безпеки та вимог щодо охорони навколишнього середовища.

Відзначимо, що ефективне запровадження принципів зеленої логістики має ґрунтуватися на технічних, організаційних чинниках та чинниках охорони довкілля. Оскільки основою умовою діяльності підприємств транспорту є наявність відповідних технічних засобів, то й реалізація екологічних принципів в першу чергу має ґрунтуватися на екотехнічному розвитку підприємств транспорту [10].

Технологічні чинники мають найбільший вплив на розвиток підприємств транспорту порівняно з організаційними чинниками та чинниками охорони довкілля, котрі лише доповнюють та направляють. Але вітчизняні підприємства не мають достатньої кількості фінансових ресурсів, щоб оновити технічні складові логістичного ланцюга, а збройна агресія росії у лютому 2022 року лише погіршила загальну транспорту ситуацію в країні, здійснюючі постійні обстріли та руйнуючи транспортну інфраструктуру [11]. За таких умов вітчизняним транспортним підприємствам досить складно бути конкурентоспроможними на світовому логістичному ринку, де досить високі вимоги до екологічних показників роботи транспорту. Та, попри наявні проблеми, підприємства транспорту повинні змінювати підходи до логістики відповідно до міжнародних вимог.

Виділимо ключові напрями діяльності підприємств транспорту в межах охорони навколишнього середовища:

- формування логістичних центрів із врахуванням їх еколого-економічної ефективності;
- раціональна організація складського зберігання;
- оновлення рухомого складу із врахуванням екологічних тенденцій;
- зміна структури ланцюга постачання із використанням екологобезпечних видів транспорту;
- стимулювання до мінімізації утворення відходів;
- використання екологобезпечних тари та пакування;
- інформування споживачів про екологізацію напрямів діяльності підприємства;
- інше.

Зазначені напрями дозволять:

- оптимізувати та раціонально використовувати всі наявні ресурси підприємства;
- поліпшити екологічну ситуацію в країні;

– створити умови для розвитку екологосвідомої підприємницької діяльності;

– підвищити рівень екологічної грамотності товаровиробників та пересічних споживачів.

За таких умов основним завданням транспортного підприємства є розроблення ефективної стратегії еколого-економічного розвитку, яка дозволить обрати необхідні напрями функціонування для забезпечення конкурентоспроможності на логістичному ринку

Висновки. Сучасні світові тенденції показують, що підприємства транспорту повинні реалізовувати свою діяльність на базі безпечних для навколишнього сере-

довища концепціях, щоб бути конкурентоспроможними на ринку.

Відзначимо, що впровадження принципів зеленої логістики в діяльність підприємств транспорту є актуальним та нагальним питанням, адже зелена логістика є тим напрямом, який окреслює майбутні напрями розвитку економіки. Тож для забезпечення високого рівня захисту навколишнього середовища необхідно запроваджувати інтегровану систему збереження навколишнього середовища на всіх етапах руху товару шляхом проведення екологічної політики спрямованої та створення зеленої економіки в країні.

Список використаних джерел:

1. Аверкина М.Ф. Особливості формування «зелених» логістичних систем міст України. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 1 (163). С. 215–219.
2. Мішенін Є., Коблянська І. Логістичне управління промисловим виробництвом у контексті розвитку «зеленої» економіки в Україні. *Економіст*. 2012. № 1. С. 8–12.
3. Кобылянська Т.В. Світовий досвід статистичного оцінювання ефективності зеленої логістики. *Проблеми економіки*. 2019. № 4. С. 209–215. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-4-209-215>
4. Мельникова Н.В., Янченко Н.В. Аналіз тлумачень та сутність зеленої логістики. *Соціальна економіка*. 2018. Вип. 56. С. 183–189. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2018_56_20
5. Чеклов В.Ф., Чеклова В.М. Передумови розвитку «зеленої» логістики на залізничному транспорті. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2014. № 1/3 (15). С. 43–45.
6. Гурч Л.М., Хмара Л.Є. Розвиток «зеленої логістики» в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2014. Вип. 811. С. 86–91.
7. Сгорашенко І.В. Впровадження «зеленої» (екологічної) логістики суб'єктів господарювання. *Економіка. Фінанси. Право*. 2016. № 9. С. 10–14.
8. Поручинська І.В. Передумови впровадження «зеленої» логістики на автомобільному та залізничному транспорті Волинської області. *Молодий вчений*. 2017. № 3 (43). С. 53–56.
9. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf
10. Каличева Н.Є. Концептуальні положення управління еколого-економічним розвитком підприємств залізничного транспорту. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2020. Вип. 43. С. 110–113.
11. Принципи зеленої післявоєнної відбудови України. URL: <https://ecoaction.org.ua/zelena-vidbudova-ua.html>

References:

1. Averkyina M. F. (2015) Osoblyvosti formuvannya «zelenykh» lohistrynykh system mist Ukrainy [Peculiarities of the formation of «green» logistics systems of Ukrainian cities]. *Actual problems of the economy*, no. 1 (163), pp. 215–219.
2. Mishenin Ye., Koblianska I. (2012) Lohistrychne upravlinnia promyslovyim vyrobnytstvom u konteksti rozvytku «zelenoi» ekonomiky v Ukraini [Logistics management of industrial production in the context of the development of the «green» economy in Ukraine]. *Economist*, no. 1, pp. 8–12.
3. Kobylianska T. V. (2019) Svitovyi dosvid statystychnoho otsiniuvannya efektyvnosti zelenoi lohistryky [World experience of statistical evaluation of the effectiveness of green logistics]. *Problems of the economy*, no. 4, pp. 209–215. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-4-209-215> (accessed October 30, 2023).
4. Melnykova N. V., Yanchenko N. V. (2018) Analiz tлумachen ta sutnist zelenoi lohistryky [Analysis of interpretations and essence of green logistics]. *Social economy*, vol. 56, pp. 183–189. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2018_56_20 (accessed November 2, 2023).
5. Cheklov V. F., Cheklova V. M. (2014) Peredumovy rozvytku «zelenoi» lohistryky na zaliznychnomu transporti [Prerequisites for the development of «green» logistics in railway transport]. *Technological audit and production reserves*, no. 1/3 (15), pp. 43–45.
6. Hurch L. M., Khmara L. Ie. (2014) Rozvytok «zelenoi lohistryky» v Ukraini [Development of «green logistics» in Ukraine]. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University*, vol. 811, pp. 86–91.
7. Yehorashchenko I. V. (2016) Vprovadzhenia «zelenoi» (ekolohichnoi) lohistryky subiektiv hospodariuvannia [Implementation of «green» (ecological) logistics of business entities]. *Economy. Finances. Right*, no. 9, pp. 10–14.
8. Poruchynska I. V. (2017) Peredumovy vprovadzhenia «zelenoi» lohistryky na avtomobilnomu ta zaliznychnomu transporti Volynskoi oblasti [Prerequisites for the implementation of "green" logistics in the road and railway transport of the Volyn region]. *A young scientist*, no. 3 (43), pp. 53–56.
9. «Zeleni» investytsii u stalomu rozvytku: svitovyi dosvid ta ukrainskyi kontekst [«Green» investments in sustainable development: world experience and the Ukrainian context.] Available at: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf (accessed November 22, 2023).
10. Kalycheva N. Ie. (2020) Kontseptualni polozhennia upravlinnia ekoloho-ekonomichnym rozvytkom pidpriemstv zaliznychnoho transportu [Conceptual provisions of management of ecological and economic development of railway transport enterprises]. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Economics and management*, vol. 43, pp. 110–113.
11. Pryntsypy zelenoi pisliavoiennoi vidbudovy Ukrainy. Ekodii [Principles of green post-war reconstruction of Ukraine. Ecodia]. Available at: <https://ecoaction.org.ua/zelena-vidbudova-ua.html> (accessed November 29, 2023).